

A.İ. KUPRİN'İN “GRANAT BİLEZİK” İLE H. Z. UŞAKLIGİL'İN “MAİ VE SİYAH” ESERLERİNDE “AŞK” KAVRAMI

THE CONCEPT OF “LOVE” IN A.I. KUPRIN'S “GRANAT BRACELET” AND H. Z. UŞAKLIGİL'S “MAI AND BLACK” WORKS

DOI: 10.33404/anasay.1082127

Çalışma Türü: Araştırma Makalesi / Research Article¹

Elif USTA* - Shalala RAMAZANOVA**

ÖZ

Bu çalışmada Rus edebiyatının ünlü yazarlarından olan Aleksandr İvanoviç Kuprin tarafından 1910 yılında yayımlanan “*Granat Bilezik*” öyküsü ile Türk edebiyatının usta romancısı Halit Ziya Uşaklıgil'in 1889 yılında kaleme aldığı “*Mâi ve Siyah*” adlı romanında “aşk” kavramı karşılaştırılarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmada ele aldığımız aşk kavramı, yazımızın temelini oluşturmaktadır.

1- Makale Geliş Tarihi: 03. 03. 2022 Makale Kabul Tarihi: 22. 05. 2022

Bu makale Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Rus Dili ve Edebiyat Bölümü'nde Dr. Shalala RAMAZANOVA'nın danışmanlığında hazırlanmakta olan “Aleksandr İvanoviç Kuprin'in Granat Bilezik Öyküsünde ve Halit Ziya Uşaklıgil'in Mai ve Siyah Romanında Aşk kavramı” başlıklı yüksek lisans tezinin bir bölümünden üretilmiştir

* Yüksek lisans öğrencisi, Ardahan Üniversitesi, Rus Dili ve Edebiyat Bölümü, Rus Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, E-mail, elif.ustaa@yandex.com, ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-0644-4414>

** Dr. Öğr. Üyesi, Ardahan Üniversitesi, Rus Dili ve Edebiyat Bölümü, Rus Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, E-mail, shramazan18@gmail.com ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-3252-6504>

Aşk, gelişen, ilerleyen ve son bulabilen bir duygudur. Bir kişinin içinde ki sevmeye yeteneği her zaman var olmuştur ve bu duygu kişinin hayatındaki gelişim süreci ile doğru orantılıdır.

Âşık olmak bir insanın sevdiği kişiye ve dünyaya olan bakışını değiştirdiği gibi bir insana coşku ve depresyon gibi uç duygular da yaşatabilir. Aşk zıtlıklarla doludur: belirsizdir- Aşk bazen kişinin partnerine karşı duyduğu bir sevgide nefret barındırırken, bazen de verdiği hazla birlikte kişiye ıstırap çekebilir. Genel olarak aşkın yaşadığı hissiyatın doruk noktasının zevk olduğuna ve özünün tamamlayıcılıkta yattığına inanılmaktadır. Bu çalışmada ele aldığımız "Granat Bilezik" ile "Mai ve Siyah" eserlerinde yazarlar tarafından duygusal bağlamda işlenmiş aşk ele alınacaktır.

Çalışmanın amacı: Rus ve Türk edebiyatındaki önemli yazarlar tarafından kaleme alınmış iki eserde incelenen konunun ortak ve farklı yönlerini ortaya koymaktır. Aleksandr İvanoviç Kuprin'in "*Granat Bilezik*" ve Halit Ziya Uşaklıgil'in "*Mai ve Siyah*" eserleri üzerine karşılaştırmalı olarak aşk kavramının ilk defa incelenmesi ise çalışmanın yeniliğidir. Bu çalışmada; tanımlama, karşılaştırma, genelleme ve çeviri yöntemleri kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: "Granat Bilezik", "Mai ve Siyah", kavram, aşk, Kuprin, Uşaklıgil

Abstract

In this study, the concept of "Love" in the novel "Mai and Black" written by Halit Ziya Uşaklıgil, known as the great master of Turkish literature, in 1889, with the story "Granat Bracelet" published in 1910 by Aleksandr Ivanovic Kuprin, one of the great writers of Russian literature, is presented. The concept of love, which we discussed in our study, forms the basis of our study.

Love is a feeling that develops, progresses and can end. The ability to love has always existed in a person, and this feeling is directly proportional to the development process in one's life. Falling in love can change a person's view of the person they love and the world, and it can also make a person experience extreme emotions such as enthusiasm and depression. Love is full of contradictions: it is amigосу- Love can sometimes contain hatred in a love for one's partner, and sometimes it can cause suffering along with the pleasure it gives. It is generally believed that the culmination of the feeling of love is pleasure and

its essence lies in complementarity. In the works of “Granat Bracelet” and “Mai and Black”, which we discussed in this study, the love processed in an emotional context by the authors will be discussed.

The purpose of the study: To reveal the common and different aspects of the subject examined in two works written by important writers in Russian and Turkish literature. The novelty of our study is the first comparative analysis of the concept of love on the works of Aleksandr Ivanovic Kuprin “Granat Bracelet” and Halit Ziya Uşaklıgil’s “Mai and Black”. In this study; definition, comparison, generalization and translation methods were used.

Keywords: Garnet Bracelet, Mai and Black, concept, love, Kuprin, Uşaklıgil

Giriş

Aşk teması, Rus ve Türk edebiyatının da önde gelen temalarından biridir. Bu konu A. Puşkin, M. Lermantov, A. Çehov, L. Tolstoy, Elif Şafak, Reşat Nuri Güntekin, Orhan Pamuk ve Mehmet Rauf gibi birçok yazarın eserlerinde de işlenmiştir. Hemen hemen her yazar ve şair, eserlerinde bu temaya değinmiş ve ebedi soruyu çözmeye çalışmıştır. Yazarların ve şairlerin de ilgi alanına girmiş, bununla birlikte sanatlarına dâhil olmuş bu kavram hayatımızı anlamlandırabilmemizde ve yönlenebilmemizde önemli bir konuma sahiptir. Turbetskaya: *“bir hayatı anlamak için âşık olmak gerekir ve hayatımızda ki hedeflere ulaşabilmek için aşk önemli bir unsurdur”* (1995: s. 51) demektedir. Bununla birlikte İ. A. Cidaryan ise aşk ile şöyle bir tanım yapmıştır: *“Aşk kavramı elbette temel inançları, ilkeleri ve yaşam amaçlarını ifade eden temel değerlere aittir ve mutluluk, inanç, umut, özgürlük kavramlarıyla eşdeğerdir.”* (2001: s.132).

İnsanoğlunda sevginin doğmasının nedeni ve konusunun seçimi başlangıçta açıklığa kavuşmamıştır, bu durum İncil’de *“Bu yüce bir sırdır”* sözleriyle ifade edilmektedir. Alice Ferney: *“aşkı yazmanın zorluğunu: “Ne olursa olsun konuşmak, aşkı sözcükler uzayına kaydetmek istiyoruz. Ne var ki, bu zor ve kısıtlayıcı bir iş”* diyerek ifade etmiştir (2005: s. 145). Bu duyguyu yazıya dökmek ve karşı tarafa iletmek böylesine zor bir işken, kelimelere ve cümlelere dönüştürülmüş bir aşk kavramı üzerine fikir beyan etmek daha zor olmalıdır. Tabi ki hem Kuprin’in hem de Uşaklıgil’in çalışmaları bu konu üzerine bir istisna değildir.

Aleksandr İvanoviç Kuprin'in (1870-1938) eserlerinde, hayatı çarpıcı bir tarz ile tasvir etmiştir. O, idealist, hayalperest, romantik ve aynı zamanda gerçekçi bir yazardır.

1866 yılında İstanbul'da hayata gözlerini açan Uşaklıgil (1866-1945) Tanzimat Döneminden sonra gelişme yolunda önemli adımlar atan modern Türk edebiyatının roman alanında tanınmış en önemli isimlerindedir. Halit Ziya Uşaklıgil hayatını Türk edebiyatına adanmış ve "*altmış yıllık yazı hayatı boyunca şiir dışında pek çok türde eser kaleme almış, Modern Türk Edebiyatı tarihine romanları ve hikâyeleriyle damgasını vurmuş bir yazardır*" (Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 2012: 229). Halit Ziya'da Rus yazar Kuprin gibi edebi hayatı boyunca dışarıda gördüğü birçok olayı, aşkı, ayrılığı, ölümü hem hayatın gerçekliği ile hem de kendi sanatsal bakış açısıyla eserlerinde harmanlayarak hayat vermiştir. Dolayısıyla bu iki büyük yazarın eserlerinde yaşanmışlıklara ve umutsuzluklara yer verdiğini söylememiz mümkündür.

Erih Fromm'a göre; "*Aşk, insanın yaşamında tek akıllı ve tatmin edici sorusunun yanıtıdır.*" (2007B, s. 41). Buna göre de iki yazar eserlerin de hayat verdiği erkek kahramanların, sevdiği kadınlarla duygusal bağlamda iletişim kurarak "saf aşk" yolunda nasıl kendilerini yok ettiğini ortaya koymuştur. Birçok yazar ve şaire göre aşk, insan kişiliğinin değerini sonsuz yüksekliklere çıkaran bir duygu olarak tanımlanmaktadır. Yazarlar samimi duyguların dünyasını eserlerinde, uç noktada işlemiş, çevredeki yaşantının manevi köleliğine karşı çıkararak bu eserleri ortaya koymuşlardır.

Çalışmanın konusu Rus edebiyatının büyük yazarlarından olan Aleksandr İvanoviç Kuprin'in "Granat Bilezik" öyküsü ile Türk edebiyatı yazarlarından Halit Ziya Uşaklıgil'in "Mâi ve Siyah" adlı romanında "Aşk" kavramının karşılaştırılmasıdır.

Araştırmanın sorusu "Granat Bilezik" ve "Mai ve Siyah" eserlerinde işlenen "Aşk Kavramı Nedir?" ve iki yazarın bu konuyu eserlerinde ne kadar benzerlikler ve farklılıklar çerçevesinde ele aldıklarıdır.

Amacımız ise Rus ve Türk edebiyatında yer alan önemli iki yazar tarafından kaleme alınmış iki eserde incelenen konunun benzer ve farklı yönlerini karşılaştırarak ortaya konulmasıdır.

Rus edebiyatında önemli birçok yapıta imza atmış 19. Yüzyıl yazarlarından Kuprin'in ve Türk edebiyatın usta romancısı Uşaklıgil'in, eserlerinde

işlediği benzer ve farklı yönlerinin, işlenen temaların, ilk defa ele alınması edebiyatta ve farklı alanlarda bulunan birçok yazara, okuyucuya ve araştırmacılara yön gösterici ve yazılan dönemlere ışık tutabileceğini söylememiz mümkündür.

Çalışma Rus ve Türk edebiyatı alanıyla ilgili olup, yöntem ya da yöntemlerin seçilmesi ve tekniklerin belirlenmesi araştırmanın bu temel özelliğine bağlı olarak şekillenmiştir. Buna göre çalışmada tanımlama, karşılaştırma, inceleme, genelleme ve çeviri yöntemleri kullanılmış ve söz konusu yazarların, eserlerinde işlediği dönem ve konuların olası etkileri göz önüne alınmaya çalışılmıştır.

Çalışmada araştırmacı İ. A. Cidaryan'ın aşk kavramı ile ilgili benimsediği edebi görüş baz alınarak eserlerde aşk teması incelenmiştir.

İNCELEME

A.İ. Kuprin'in "Granat Bilezik" Eserinde "Aşk" Kavramı

A.İ. Kuprin ilk kez Odesa'da kaleme aldığı "*Granat Bilezik*" öyküsünde aşk temasına yer vermiştir. Zamanın belli kısımlarında, en çok da insanları kapsayan, yaşamı ve ölümü ortak noktada birleştiren yüce, saf aşk hakkında düşünmek, araştırmak ve okumak hepimiz için her zaman merak uyandırmıştır.

Kuprin göre: "*Aşk, bir insanda kişilik ilkesinin en tutarlı onaylanma ve tanımlama biçimidir*" (2006: s.1). Öykü sadece Kuprin'in sanatında değil, aynı zamanda Rus edebiyatında da önemli bir yere sahiptir. Yazarı, fikirsel bunalımları nedeniyle sert şekilde eleştiren Maksim Gorkiy, "*Granat Bilezik*" öyküsüyle ilgili olarak: "*Ne kadar güzel bir şey 'Granat Bilezik'... Güzel bir edebiyat başlıyor!*" demektedir (1911).

Yapıt "Aşk" teması üzerine yazılmış en üzücü hikâyelerden biri olarak tanımlanabilir. Yazar bu öyküsü üzerinde büyük bir coşku ve gerçek bir yaratıcılıkla çalışmıştır. Öykü bir çay partisinde yazarın bir arkadaşının annesinin başından geçen olaylardan esinlenip yazılmış ve yazarın ustaca dokunuşları ile okuyucuyu etkileyen bir kült haline gelmiştir. Öykü gerek gerçek bir hikâyeyi barındırması gerekse aşkı ele alışı ile en iyi eserlerden biri sayılmaktadır. Pek çok araştırmacıya göre eser bir ustalık yapıtıdır (Ştilman, 2002, s.13).

Eserde bir posta memurunun soylu ve evli bir kadına duyduğu ümitsiz, karşılıksız aşkı ve sonucunda intiharı anlatılmaktadır. Yazar eseri genel olarak iki kahraman üzerine yoğunlaştırmıştır. Bu kahramanlardan biri Vera Nikolaevna Şeina, diğeri ise tutkulu âşık Jeltkov'dur. "*Granat Bilezik*" öyküsü Jelt-

kov'un Vera Nikolayevna Şeina'nın doğum günü partisine götürdüğü bir hediye ile başlamaktadır. Öykü bu olay üzerinden ilerleyip karşılıksız aşk ve ümitsizlik nedeniyle intihar ile sonuçlanmıştır.

Kuprin'in "*Granat Bilezik*" eserinde işlediği aşk temasını göz önünde bulundurduğumuzda, romantizmi işlerken bu konuyu realist çizgilerle de şekillendirmiştir. Yazar bu iki akımın ustaca harmanlandığı eserde karşılıksız aşkın ne denli acımasız sonuçlar doğurabileceğini ustaca ifade etmiştir. Kuprin, romantizmin insan doğasına olan etkisinden faydalanıp okuyucuları derin ve karşılıksız bir aşkın ortasına atmış olsa da aslında toplum normlarına uygun bulmadığı aşkı ölümsüzleştirmek ve trajik bir son ile akıllara kazımak için intiharla bitirmiştir. Bu intihar belki de klasik şark edebiyatında romanın yerini tutan mesnevilerdeki gibi aşkı basitlikten kurtarıp yüce bir konumda tutmak içindir.

Eserde "aşk" oldukça üzücüdür ve fedakârlıklarla doludur. Jeltkov'un Vera'ya duyduğu his uzun zaman süren tutkulu bir aşktır. Kahramanın kimseye anlatmadan içinde yaşadığı bu "aşk" Kuprin'in yarattığı kahraman Anasov tarafından şöyle açıklanmıştır: "*Aşk bir trajedi olmalıdır. Dünyanın en büyük sırrıdır!*" (Kuprin, 2014, s. 8).

Posta memurunun bunca yıl aşkını içinde yaşamasının bir diğer nedeni de kendini küçük ve değersiz görmesidir. V.N Afanasyev bu durumu: "*Aşk alanında Kuprin, çalışmalarında mükemmel bir şekilde 'küçük adamın büyük duygularını'*" (1960: s. 118) işlediğini belirtmiştir. Bizler de bu açıklamayı eserde kaleme alınan posta memurunun bulunduğu konumdan ve durumdan anlıyoruz. Afanasyev'in yaptığı bu yorum Kuprin'in kahramanlar üzerinde nasıl bir yol izlediğinin ve onları okuyucuya hangi kılıfta sunduğunun bir kanıtıdır.

1. Bu öykü, kahramanları aracılığıyla bizlere karşılıksız aşkı tam anlamıyla yaşatmış ve hissettirmiştir. Jeltkov için Vera ulaşılmaz, ulaşılmaması imkânsız olandır. Öyküde asıl anlatılmak istenen de budur. Fakat Jeltkov artık içinde büyüttüğü bu büyük aşkını itiraf etmek ister bunun için Vera'nın doğum gününü bekler ve ona bir hediye ile mektup yazar. Kuprin, Jeltkov'un içinde yaşadığı yedi yıllık bu devasa aşkın ilk adımlarını öyküde şu sözleriyle ifade etmiştir: "*Sevgili Knyaginya Vera Nikolaevna! Aydınlik ve neşeli melek gününüzü saygıyla kutluyor, size mütevazı hediyemi vermeye cesaret ediyorum.*" (Kuprin, 2014, s. 5).

Karşılıksız aşkın ve korkunun başladığı yer tam da burasıdır. Kuprin bu duyguyu burada anlatmaya başlamıştır. Müthiş bir sezgiyle devam eden bu

duygu her ne kadar büyüleyici de olsa sonu trajik biter, Jeltkov artık sona yaklaşır. Maruz kaldığı hakaretlerden ve tehditlerden oldukça korkan kahraman duygularını da ancak ölümle sonlandıracağını kabul ettiği için hayatına son vermek ister. Fakat bunu düşünürken de sevdiği kadın için her zaman güzel şeyler düşünür, ona hep sadık kalır ve sevdiği kadına son bir mektup yazar. Hikâyenin etkileyici ve çarpıcı bir diğer noktası da Knyaginya Vera'nın, kendisine yazılan bu son mektubu okurken Beethoven'ın sonatı eşliğinde Jeltkov'un: *“Ayrılırken coşkuyla şunu söylüyorum: ‘Adın kutsal kılınsın’”* sözleridir. (Kuprin, 2014, s.31). Aşk, hüznün ve sevinç, Beethoven'ın sonatı ile burada birleşir. Jeltkov'un Vera'ya vedası böyle sessiz ve acı olur. Böylece Öykü Beethoven'ın sonatı ve Jeltkov'un acı ölümü ile hafızalarımızda yerini alır.

Sonuç olarak yazar bu hissin güzelliğini, tutkusunu ve acısını bizlere bir kez daha *“Granat Bilezik”* eserin de göstermiştir. Rus edebiyatının önde gelen yazarlarından olan Kuprin hüznün, acının ve trajedinin izlerini barındırdığı *“Granat Bilezik”* eserinde aşkın her zaman mutlu son ile sonuçlanmadığını, bununla birlikte karşılıksız yaşanan bu duygunun karşımıza birçok kez olumsuz durumlar çıkarabileceğini gerçek hayattan esintileriyle bizlere göstermiştir.

H. Z. Uşaklıgil'in “Mai ve Siyah” Eserinde “Aşk” Kavramı

“Mai ve Siyah” eseri Türk Romancılığının ustası kabul edilen Halit Ziya Uşaklıgil'in eserleri arasındaki müstesna bir yere sahiptir. *“Mai ve Siyah”* neslinin iç dünyasındaki olaylara ışık tutan ve o dünyayı anlatan bir kitap olmasıyla birlikte edebiyat tarihçilerinin çokça önem verdiği bir roman olmuştur. Mai hayali, siyah ise hakikati temsil eder. Hayal ve hakikati birbiriyle yarıştıran hayali hakikatten üstün tutan bir nesildir Servet-i Fünuncular. Yapıt 1896 – 1897 tarihleri arasında Servet-i Fünun dergisinde yayımlanmıştır. 1900'de ise Âlem Matbaası kitap olarak basmıştır. H. Z. Uşaklıgil'in hatıralarında *“en çok beğendiğim romanım”* (Uşaklıgil, 2002, s. 9) diye söz ettiği *“Mai ve Siyah”* Türk edebiyatında yeni bir dönemin kapılarını da açmıştır. Roman genel olarak sanata dair hayalleri ve umutları olan Ahmet Cemil adındaki bir gencin hem maddi hem de manevi açıdan yaşadığı çöküntüyü anlatmaktadır. Yazar eserinde hayat verdiği bu karakterde aslında Servet-i Fünun gençliğini de anlatmaktadır.

Eserde genç bir çocuğun en yakın arkadaşının kız kardeşine olan karşılıksız aşk ve hayal kırıklıkları anlatılmaktadır. Yazar bu aşkı genel olarak iki kahraman üzerinden işlemektedir. Bu kahramanlardan biri Lamia, diğeri ise umutsuz

âşık Ahmet Cemil'dir. Romanın işleyişi Ahmet Cemil'in en yakın arkadaşıyla olan buluşmaları sırasında arkadaşının kız kardeşini bir davette fark etmesi ile oluşturulmaya başlanır. Roman bu olay örgüsü üzerinde ilerleyip karşılıksız aşk, umutsuzluk ve hayal kırıklıkları nedeniyle ayrılık ve yeni hayatlara açılmak ile sonlanmıştır.

"Mai ve Siyah" romanında geleneksel roman ile dramatik roman teknikleri bir arada kullanılmıştır. Modern romanın ilerleyip gelişmesindeki ilk adım olarak bilinen dramatik roman, roman dünyasının gerçeklerinin nesnel bir bakış açısından verilebilmesi ikilemini taşıdığı için geleneksel roman türünden ayrılır. Dramatik roman yazarları, romanın başkahramanını odak noktası haline getirerek zaman ve mekân içinde ruhsal gelişme sürecini neden- sonuç ilişkisi çerçevesinde ortaya koyarlar. Romanda her şeyi bilen ve gören anlatıcının bakış açısı yazarın bakış açısıyla karşı karşıya gelir" (Çelik, 2019, s. 54).

Halit Ziya Uşaklıgil'in dönemini olduğu gibi yansıtan bu eserinde realizmin yanın da romantizmin de izleri bulunur. Bu eser de tıpkı Rus yazar Kuprin'in öyküsündeki gibi platonik yani karşılıksız bir aşk bizlere sunulur. Eserinde drama, hüznü ve hayal kırıklıklarına yer veren Halit Ziya bizlere her zaman karşı karşıya kalabileceğimiz bir aşkı göstermek istemiştir.

Aşk heyecanın ve mutluluğun simgesi olarak bilinir fakat bazen acıyla bazen terk etmekle bazen de intiharla sonuçlanır. Eserde Ahmet Cemil'in Lamia'ya duyduğu bu duygu da umutsuz bir şekilde son bulur. Başkahraman Ahmet Cemil, karşılıksız aşkın yaşandığı diğer kahraman olan Lamia'yı ilk defa Hüseyin Nazmi'nin evine gittiğinde görür fakat orada ona bir çocuk gözüyle bakar. O zamanlarda içinde ona karşı hiçbir şey uyanmamıştır.

Ahmet Cemil içindeki duyguları burada fark edemez. Onun için şu an önde gelen en önemli şeyin yayımlamak istediği eseri olmasıdır. Ahmet Cemil zaman geçtikçe ara sıra arkadaşına gidip geldikçe onun güzelliğini ve alımlı oluşunu fark etmeye başlar. Lamia artık onun gözünde çocuktan çok genç bir kadındır. Eseri daha ayrıntılı incelediğimizde ise Lamia'nın, Ahmet Cemil'in sonraki karşılaşmalarında yavaş yavaş aklına düşürmeye başladığı anlaşılmaktadır. Uşaklıgil Ahmet Cemil'in ilk hislerini: *"Bu gül ışığı içinde şimdi Lamia onun gözünde sihirli bir gelişmeyle sanki büyüyor, o dar omuzlar genişliyor, şu küçük başa bir genişlik geliyor, bu küçük çocuk yükseliyor, şu çelimsiz yaratıktan o pembe renk içinde, bu duygulu ezgiler arasında silkinerek, saçlarından ışık köpükleri serpererek bir genç kız çıkıyordu. Onu sarhoş eden bu hayali*

kaybetmek istemeyerek gözlerini süzüyor; kirpiklerinin gölgesiyle karşısındaki tablonun ışık oyunlarını tamamlamaya çalışarak; hayalin eksiklerini gözlerinin, hülyasının yardımıyla bütünleyerek görüyor; şimdi şu çocuktan, şu incecik vücuttan uçan bir esir gibi sanki buharlaşarak, sonra yavaş yavaş yoğunlaşarak özel bir şekil kazanan o on beş yaşındaki genç kızı görüyordu. Gözleri Lamia'yı değil fakat işte şu gözlerinin önünde garip ve sersemlik veren bir sevda nefesiyle soluyormuşçasına titreyen nazlı hayali, o Lamia'nın vücudunu saran yoğunlaşmış esiri, uzun, bütün hedeften uzak düşmüş genç hülyaların acısı kadar uzun, ciğerleri koparan bir aşk öpüşüyle öpüyordu” (2019, s. 115-116) cümleleriyle dile getirir.

Hislerin şekillendiği ve değiştiği her şeyi bu cümlelerde görmekteyiz. Babasının ölümünden sonra hayatı pek de yolunda gitmeyen Ahmet Cemil'in umutları ve hayalleri bu aşkın kıpırdanmalarıyla yeniden hayat bulmaya başlar. Artık en büyük hayallerine Lamia'yı da dâhil eder. Yazarın hayat verdiği umutsuz gencin hayalleri hem ünlü bir yazar olmak hem de mutlu bir yuva kurmak olur.

Bu süre zarfında aşkını itiraf etmekten korkan Ahmet Cemil hislerini henüz içinde yaşamaktadır. Ne en yakın arkadaşı Hüseyin Nazmi'ye ne de Lamia'ya duygularından bahsetmemiştir. Hem korkuyordur hem de henüz hazır değildir. Aşkına sahip çıkabilmek ve evlenebilmek için öncelikle maddiyatını ve hayatını düzene sokması gerekmektedir. Fakat zaman böyle akıp giderken Ahmet Cemil'in hayatı düzene girecekken daha da kötüye gitmeye başlar. Kız kardeşini kaybetmiş, ortak olduğu matbaada görevden ayrılmıştır. Sorunlar büyüdükçe o dışarıdaki dünyasından ayrılmış iç dünyasına dönmüştür. Artık ne Lamia'yı görmüştür ne de aşkıdan bahsedebilmiştir. Aradan uzun zaman geçmiştir. Ahmet Cemil artık aşkını itiraf etmek için Hüseyin Nazmi'nin yanına gelmiştir. İki kişi konuşurken arkadaşı Ahmet Cemil'e tayininin çıktığını ve Lamia'nın da evleneceğini söylemiştir. Kahramanın içinde büyüttüğü bu büyük aşk yazarın başka bir kahramanın dudaklarından dökülen:

“Ahmed Cemil bu ikinci şeyi bekleyerek arkadaşının yüzüne bakıyordu, o gülerek söyledi:

Senin küçük Lâmia'yı veriyoruz...

Ahmed Cemil'in kulaklarına' bir şey tıkanı, Hüseyin Nazmi'nin sesini bir uğultu içinde duydu. Gözleri bulandı, durduğu yerde vücudu sallanıyor zan-

netti. Veriyoruz, ne demek? Bu kelimenin başka bir manası olup olmayacağını düşünüyordu. Nefesi tıkanarak sordu:

Ne demek?... Hüseyin Nazmi alay ediyordu: — Ne demek olacak? Ben gidiyorum, eve bir enişte geliyor..." (Uşaklıgil, 2019, s. 282) cümlelerle son bulmuştur.

Ahmet Cemil bu noktada artık kendini ölü saymıştır. Aslında en büyük hayali olan Lamia ellerinden kayıp gitmiştir. Ahmet Cemil'in elinde ne aşkı ne de üzerine titrediği eseri kalmıştır. Gerçekleşmesini büyük bir umutla beklediği hayalleri artık onun en büyük çöküşü olmuştur. Bu çöküşle beraber hiçbir şeyden ümidi kalmayan Ahmet Cemil her şeyi geride bırakarak annesiyle başka bir hayata doğru adım atmıştır. Bir Servet-i Fünun genci olan Ahmet Cemil'in hayallerinin yıkılışını ve aşkın tek taraflı oluşunu yazar bizlere dramatik bir sonla sunmuştur.

KARŞILAŞTIRMA

"Granat Bilezik" ile "Mai ve Siyah" Adlı Eserlerde Aşk Kavramı

Kuprin'in "*Granat Bilezik*" ile Uşaklıgil'in "*Mai ve Siyah*" adlı eserlerinin her ikisinde de kitabın kahramanları platonik iki âşık adamını temsil etmektedir. Bu iki eser karşılaştırıldığında benzer bir şekilde yaşanan aşkın izlerini bulmak mümkündür. "*Granat Bilezik*" eserinde işlenen karşılıksız aşk bir posta memuru ile soylu ve evli bir kadının arasında yaşanırken; "*Mai ve Siyah*" romanında ise genç bir yazar ve genç bir kızın arasında yaşanmıştır. Bu benzerliğin yanı sıra karşımıza çıkan bir diğer benzer unsur ise kahramanların konumlarıdır. Her iki yazar eserlerde hayat verdikleri bu iki kahramanı buldukları sınıf farklılıkları açısından da benzer bir şekilde ele almışlardır. "*Granat Bilezik*" de bu fark posta memuru ve soylu bir prenses olarak gözümüze çarparken "*Mai ve Siyah*" da ise maddi durumu pek de iyi olmayan bir öğrenci ile zengin bir genç kız olarak karşımıza çıkar. Yine öykü kategorisinde yerini alan Kuprin'in "*Granat Bilezik*" eserinde işlenen aşk temasını göz önünde bulundurduğumuzda, romantizmi işlerken gerçek bir hayat hikâyesinden esinlenerek yazdığı için realizm akımına da değinmiştir. Halit Ziya Uşaklıgil'de "Mai ve Siyah" eserini realizm ve romantizm akımı karışımında yazmıştır.

Eserlerde benzer bir şekilde işlenen bu duygunun ilk adımları Kuprin'in "*Granat Bilezik*" eserinde Prenses Vera'nın doğum gününde görülürken "*Mai ve Siyah*" da Lamia'nın piyano çaldığı bir davette oluşur.

SONUÇ

Edebiyat dünyasının gelişmesi ve ortaya yeni düşüncelerin çıkması elbette farklı kültürdeki edebi eserlerin aynı veya farklı konu altında karşılaştırılmaları ile mümkündür. Rus edebiyatından Kuprin ve Türk edebiyatından Uşaklıgil her ne kadar kültür, gelenek, sanat ve edebiyatta farklı kimliklere sahip olsalar da eserlerinde aynı konuyu işlemişlerdir.

Eserlerin başkahramanları umutsuz aşkın iki kurbanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuprin “Granat Bilezik” öyküsünde bir posta memuru olan Jeltkov’a Uşaklıgil ise erken yaşta hayata atılan genç bir öğrenciye hayat verir. İki yazar da eserlerinde umutsuz aşkı konu edinmiştir.

Eserlerde hem toplumda ki konumlarıyla hem de cesaretsizlikleriyle aşklarına sahip çıkamayan iki kahraman anlatılmıştır. Kuprin eserinde kahramanını öldürmüş, Halit Ziya ise kendi kahramanını başka bir şehire, yeni hayatlara yollamıştır. Çalışmanın temellerini oluşturan iki eser belirttiğimiz üzere keskin bir noktada buluşmaktadır. “Granat Bilezik” öyküsünde aşk teması, Kuprin tarafından karşılıksız ve trajik olarak okuyuculara sunulur ve aşkın her daim mutluluk getirmeyeceğini, sonuçlarının ve yaşattığı hissiyatın bazen farklılıklar gösterebileceğini bizlere bu öyküsünde gösterir. Uşaklıgil’in “Mai ve Siyah” romanında da aşkın aynı tarafı ele alınmaktadır. “Mai ve Siyah” romanında Ahmet Cemil’de aşkını tek taraflı içinde yaşar. Ancak duygularını paylaşmak istediğinde her şey için çok geç olduğunun farkına varır. O da Jeltkov gibi her şeye geç kalmıştır. Türk yazarı Uşaklıgil de kahramanının bu duygularını Rus yazar Kuprin gibi trajik/dramatik bir sonla bitirmiştir.

Sonuç olarak Kuprin ve Uşaklıgil’in eserlerini incelediğimizde aynı yolda birleşen bir konunun ele alındığını; eserler de âşık iki adamın arasındaki yaşanan sahnelerin ve duyguların benzerliğini; ruh halleri ve üzerlerinde oluşan olumsuz etmenlerin yazarlar tarafından benzer şekilde işlendiğini söyleyebiliriz. Ele aldığımız bu çalışmada belirtmek istediğimiz en önemli detay ise bir ulusun her ne kadar toplum, kültür, gelenek, millet ve sanat alanında farklılıklar gösterse de sanatkarlar tarafından benzer şekilde ürünler vermesinin mümkün olduğu gerçeğidir.

Etik Beyan

“A.İ. Kuprin’in “Granat Bilezik” ile H. Z. Uşaklıgil’in “Mai ve Siyah” eserlerinde “Aşk” Kavramı” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kural-

lara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Bu araştırma etik kurul kararı zorunluluğu taşımamaktadır. Makale, Etik Kuralları Yayın Etiği Komitesinin (Committee on Publication Ethics- COPE) yazar, hakem ve editörler için belirtilen kurallardan yararlanılarak oluşturulmuş olan Anasay dergisi etik kuralları çerçevesinde yazılmıştır.

KAYNAKÇA

Cıdaryan İ. A. (2001). *Predstavleniye o şaste v rossiyskom mentalitete*. CPB., S. 132.

Çelik, S. (2019). *Babalar ve Oğullar ile Mai ve Siyah Adlı Romanların Tipolojik Yöntemle Karşılaştırılması, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 12 (66), 48-54.

Ferney, A. (2005) "*Sevmekte Özgür Müyüz?*", *Aşkın En Güzel Tarihi*. Dominique, Simonnet vd. Çev. Saadet Özen. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Kuprin A.İ. (2014). *Granatoviy Braslet*, (1910) "Da Medya" Ministerstva Kultury Rossiskoy

Federatsi.

Makeyçik A.A. (2004). *Aksiologiya. Monografiya*. SPB.

Ştilman S. O (2002). *Masterstve pisatelya. Povest A. Kuprina "Granatoviy Braslet"*, *Literatura*.

Tanpınar, A. H. (2011), H.Z. Uşaklıgil (Mâi ve Siyah ve Aşk-ı Memnu), *Edebiyat Üzerine Makaleler*, 9. Baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (2012). 42, İstanbul.

Uşaklıgil H.Z. (2019) *Mai ve Siyah*, Can Yayınları, İstanbul.

Vorkaçev S.G. (2007). *Lyubof kak lingvokulturniy konsept*. M